

Рівненський державний
гуманітарний університет

Студентський дайджест

Збірник наукових матеріалів
здобувачів вищої освіти

№ 10
2024

Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет

Студентський дайджест

збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти

Випуск 10

Рівне, 2024

Студентський дайджест : збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти.
Випуск 10. Рівне : РДГУ, 2024. 110 с.

Головний редактор:

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор, в.о.ректора, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Виконавчий редактор:

Корчакова Наталія Вікторівна – доктор психологічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редакційної колегії:

Павелків Віталій Романович – доктор психологічних наук, професор кафедри загальної психології, психодіагностики та психотерапії, декан психолого-природничого факультету Рівненського державного гуманітарного університету.

Безлюдна Валентина Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Юрчук Олена Сергіївна - здобувач ступеня PhD кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету за спеціальністю 053 «Психологія»..

*Друкується за рішенням Вченої Ради РДГУ
(протокол №12 від 5 грудня 2024 р.)*

5. Christina Maslach, Susan E. Jackson. The Measurement of Experienced Burnout. *Journal of Organizational Behavior*. 1981. № 2 (2). P. 1-14. URL: <https://surl.li/jgurma>

УДК 159.9.612.821

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕХОДУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ВІД УМОВ БОЙОВИХ ДІЙ ДО ЦИВІЛЬНОГО ЖИТТЯ

Бондар Альона, здобувач ОС «магістр»

спеціальності 053 «Психологія», 1 курс, РДГУ

*Науковий керівник: Безлюдна В.І., кандидат педагогічних наук, доцент,
професор кафедри*

Постановка проблеми. Протягом більш ніж дев'яти років в Україні тривають бойові дії, майже два роки – повномасштабна війна. Наслідком цього є тисячі військовослужбовців, які після військових дій повертаються у звичайне життя. Враховуючи це, виникає складний процес соціально-психологічної адаптації, оскільки перехід від кризових умов воєнних дій до спокійних умов може значним чином вплинути на психічний стан військового. Враховуючи це, наразі, у наукових колах активно досліджується питання психологічних особливостей переходу військовослужбовців від умов бойових дій до цивільного життя.

Мета повідомлення є теоретичний аналіз особливостей процесу адаптації фронтовиків до цивільного життя.

Виклад основного матеріалу. Підкреслимо, що до досліджуваного питання зверталася низка вітчизняних та зарубіжних вчених. У першу чергу, увагу вітчизняних психологів привертають питання соціально-психологічної адаптації військових, що брали участь у бойових діях на Сході нашої держави, до початку повномасштабного вторгнення. Серед дослідників, що звертались до цього питання, варто відмітити С. М. Кучеренко, Н. М. Хоменко, О. А. Орловську та ін. Окрім цього, існують не менш актуальні дослідження, присвячені питанню адаптації демобілізованих військових з лав ЗСУ та інших військових формувань за умов повномасштабної війни, зокрема – дослідження М. Цимбалюка та Н. Жигайло. Враховуючи це, підкреслимо актуальність вивчення даного питання насамперед серед українських науковців.

Загалом, зазначимо, що психологічний стан військового, який перебуває на етапі переходу від кризових умов життєдіяльності до цивільного життя має низку особливостей. По-перше, військовослужбовці це особи, що мають підвищений ризик розвитку психогенних порушень, зокрема – психічної бойової травми та бойового стомлення. Згідно з С. М. Кучеренко та Н. М. Хоменко, близько 25-30% військовослужбовців, які повертаються до цивільного життя, характеризуються наявністю посттравматичних стресових станів у хронічній формі, причиною яких є стрес, у стані якого вони перебували під час бойових дій. Окрім цього, характерним станом для військових за таких умов є криза ідентичності, що негативно впливає на поведінку військових під час соціальної взаємодії. Тобто, характерними проблемами є негативні психічні стани, які впливають на соціальні комунікації військових із іншими членами суспільства, у тому числі і з близьким оточенням [1].

Такої ж думки дотримується О. А. Орловська. Згідно з дослідженням вченої, негативні хронічні посттравматичні стани є характерними для четвертої частини (25%) демобілізованих військових. Такі стани мають наступні прояви: підвищена збудливість, дратівливість, нестримне реагування на подразники, схильність до некерованих агресивних реакцій тощо. Разом із тим, особливо важливо відзначити, що однією з найбільш характерних психічних проблем, із якою зустрічаються військовослужбовці, є посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), симптомами якого, на думку дослідниці, є: повторне переживання, уникнення і емоційне заціпеніння, надмірне збудження [2].

Окрім цього, серед інших проблем психологічного характеру, з якими стикаються військові під час адаптації до цивільного життя, можна виокремити:

- психогенний біль;
- схильність до самогубства;
- проблеми зі сном;
- погіршення сприйняття психічного здоров'я;
- відчуття обтяження життя близьких;
- епресивні та тривожні розлади тощо [3].

При цьому, найбільш поширеними розладами серед військових, окрім ПТСР, є депресивні та тривожні розлади: частка військових, що страждає на дані проблеми, складає 21,1% та 16,2% відповідно [4]. Окрім цього, характерною проблемою для військових, що повертаються до мирного життя, також є емоційне вигорання, що проявляється у якості сильного емоційного виснаження, відсутності професійної мотивації, зниженням соціальної активності, а також супроводжується іншими психологічними проблемами [5]. Також слід звернути увагу на досвід закордонних вчених. R. Cesur, J. Sabia та E. Tekin зазначають, що найбільш характерною проблемою військових, під час переходу до цивільного життя, є посттравматичний стресовий розлад, що є більш характерним для тих військових, які брали безпосередню участь у бойових діях [6]. При цьому важливо зазначити, що серед американських військових-ветеранів частка випадків ПТСР складає близько 2-17%, у залежності від того, у яких кампаніях вони брали участь [7]. Окрім цього, серед ізраїльських військових, які беруть участь у сучасному конфлікті у секторі Газа, частка ПТСР складає близько 18% [8].

Серед українських вчених також є різні думки щодо того, яка саме частка військових страждає на ПТСР. Зокрема, на думку О. Л. Корольчук, таких військових близько 20%, а на думку О. А. Орловської, дослідження якої було розглянуто вище, – 25%. [9]. Також слід зауважити, що спостерігається прямий зв'язок між участю військових у бойових діях та виникненням ПТСР: на цей розлад страждають безпосередньо ті, хто брав участь у бойових зіткненнях, хто став свідком смерті товаришів, у кого стріляли, хто отримав фізичні травми, тощо. Усе це впливає на подальшу адаптацію фронтовиків до цивільних умов.

Висновки. Отже, виконаний аналітичний огляд літератури дозволяє стверджувати, що перехід фронтовиків до цивільного життя є складним періодом їхнього життя. Військовослужбовці у цей час стикаються з низкою проблем, які негативно впливають на процес їх соціально-психологічної адаптації. Найбільш поширеними психологічними проблемами є: посттравматичний стресовий розлад, тривожний розлад, депресивний розлад, емоційне вигорання, схильність до самогубства, проблеми зі сном тощо. Окрім цього, мають місце погіршення соціальних зв'язків, відчуття самотності та непотрібності близьким, погіршення соціальної комунікації, а також криза ідентичності. Подібні проблеми негативно впливають на адаптацію військових до нових умов, тому вони потребують кваліфікованої допомоги з боку психологів та психотерапевтів, соціальної допомоги та підтримки з боку родини. Саме наявність психологічного супроводу та уважне ставлення оточуючих можуть покращити процес адаптації фронтовиків та зменшити прояви існуючих проблем.

Список використаних джерел

1. Кучеренко С. М., Хоменко Н. М. Організаційні особливості соціально-психологічної адаптації військовослужбовців, які брали участь у бойових діях, до особистого життя. *Проблеми екстремальної та кризової психології*. Вип. №21. 2017. С. 66-74
2. Орловська О. А. Особливості адаптації військовослужбовців до умов цивільного життя. *Молодий вчений*. Вип. №8 (72). 2019. С. 45-49
3. Коструба Н. Психічне здоров'я військовослужбовців. *Психологічні перспективи*. Вип. №41. 2023. С. 20-132
4. Рогачко В. О. Гендерні особливості поведінки в стресових ситуаціях [Електронний ресурс]. URL: <https://surl.li/myvnei>
5. Вержевська Х., Кихтюк О. Психологічні аспекти емоційного вигорання військовослужбовців збройних сил України [Електронний ресурс]. URL: <https://surl.li/jrjqvt>

6. The psychological costs of war: Military combat and mental health. 2013 [Електронний ресурс]. URL: <https://surl.li/qjtsyj>
7. Prevalence Estimates of Combat-Related PTSD: A Critical Review. 2011 [Електронний ресурс]. URL: <https://surl.li/gijvgw>
8. Over 2800 Israeli soldiers receive rehabilitation treatment amid attacks on Gaza [Електронний ресурс]. URL: <https://surl.li/bunagt> Корольчук О. Л. Посттравматичний стресовий розлад як новий виклик сучасній Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. Вип. №17. 2016. С. 104-111

УДК 316.66

ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ДЕМОБІЛІЗОВАНИМ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМ

Бондар Альона, здобувач ОС «магістр»

спеціальності 053 «Психологія», 1 курс, РДГУ

Науковий керівник: Безлюдна В.І., кандидат педагогічних наук, доцент,
професор кафедри

Постановка проблеми. Реалії сьогодення вимагають особливого ставлення всіх верств населення до демобілізованих військовослужбовців, які повертаючись у мирне життя потребують не лише турботи, підтримки рідних та близьких, відновлення соціальних зв'язків, але і кваліфікованої психологічної допомоги. Для забезпечення оптимальних умов ресоціалізації військовослужбовців вивчається досвід країн, які мають вагомі напрацювання в даному напрямку, проте, кожен окремий випадок потребує індивідуального підходу та ресурсів і не завжди є ефективним. Крім того, з 2014 р. на психологічну реабілітацію та соціалізацію учасників бойових дій щорічно здійснюються видатки з державного бюджету України, що свідчить про власні напрацювання. Зокрема, постійно ведеться пошук дієвих методів допомоги, розробляються тренінгові програми ресоціалізації, які спрямовані на роботу не лише з демобілізованими військовослужбовцями, але і їхніми сім'ями та близьким оточенням. Оскільки така співпраця, як показує досвід і час, є більш дієвою і сприяє їх врівноваженості, свідомому відновленню, контролю своїх почуттів та емоцій, нормалізації внутрішніх станів, орієнтує на постановку нових цілей, завдань та досягнень. Звісно тривалість та успішність роботи психологів залежить від фізичного стану демобілізованого військовослужбовця, змін у психологічному світогляді та налаштованості на посилену роботу і результат.

Мета дослідження – проаналізувати особливості надання психологічної допомоги демобілізованим військовослужбовцям.

Виклад основного матеріалу дослідження. До роботи з надання допомоги демобілізованим військовослужбовцям залучені реабілітологи, соціальні працівники, волонтери, лідери громадських організацій, психологи, а також самі військовослужбовці, які вже пройшли шлях відновлення. Однак за сучасних умов та методів ведення війни кількість військовослужбовців, які потребують допомоги значно збільшилася, що зумовило нестачу кваліфікованих фахівців. Відповідно активізували роботу центри волонтерської психологічної допомоги, які насамперед акцентують увагу на збереженні та відновленні фізичного і психічного здоров'я, зниження рівня депресії, невизначеності, розгубленості, соціальної незахищеності демобілізованого військовослужбовця, а також забезпечення його адаптації та повернення до нормального цивільного життя з усіма важливими соціальними потребами.

Важливо зауважити, що найбільш поширеними розладами у демобілізованих військовослужбовців, з якими працюють психологи, є посттравматичні. Вони кардинально впливають не лише на життя демобілізованого військовослужбовця, але і близьке оточення, що створює соціальну напругу та може ще більше поглиблювати посттравматичний

ЗМІСТ

Частина 1. ТЕОРЕТИКО-ЕМПІРИЧНИЙ КОНТЕНТ МОЛОДІЖНИХ ПОШУКІВ	
Аладько Тетяна Психологічні чинники професійного вигорання медичних працівників під час війни	3
Бондар Альона Психологічні особливості переходу військовослужбовців від умов бойових дій до цивільного життя	6
Бондар Альона Особливості надання психологічної допомоги демобілізованим військовослужбовцям	8
Боярчук Мар'яна Прагнення до краси та привабливості у контексті психологічного супроводу	10
Василюк Марія Особливості емоційного розвитку дошкільників в умовах війни	12
Верстляр Ярослава Психологічні особливості управлінської діяльності менеджера	15
Горшковська Лілія Проблема об'єктивності в оцінці претендентів на посаду у процесі кадрового відбору	18
Гуцуляк Ангеліна Особливості сприймання казок дітьми старшого шкільного віку	19
Данильченко Олександр Психологічні особливості впливу інтернет-технологій на студентську молодь	23
Дем'янюк Любов Психологічні особливості стресостійкості особистості у період військового стану	26
Карпова Жанна Психологія роботи з сім'ями в складних життєвих обставинах	28
Катеринчук Дарія Теоретичні аспекти проблеми розвитку емоційного інтелекту в підлітковому віці	30
Ковальчук Олена Психологічні чинники депресії у підлітковому віці	32
Косяк Тетяна Ігрові технології в регуляції емоційних станів дітей ігрові технології в регуляції емоційних станів дітей в умовах воєнного часу	35
Кравцова Світлана Психологічна корекція тривожно-депресивних станів дорослих середнього віку засобами емоційно-образної терапії	38
Кравчук Ірина Психологічні детермінанти агресії: ретроспективний аналіз	40
Любчик Олександра Роль державних та громадських ініціатив у підтримці ментального здоров'я ВПО після окупації	44
Луцак Ольга Роль ігрової діяльності в розвитку дітей молодшого дошкільного віку	47
Малафей Вікторія Когнітивно-поведінкова терапія як ефективний метод роботи з кризовими станами клієнтів	50
Малютіна Олександра Формування соціальної компетентності дітей старшого дошкільного віку засобами казки	52
Мельник Людмила Роль психологічної підтримки у коригуванні впливу чинників,	54

що впливають на професійне самовизначення осіб юнацького віку	
Мельничук Оксана, Піонтковська Діана Психологічні особливості впливу інтернет-технологій на студентську молодь	56
Оздемір Оксана Емоційний інтелект як складова професійного становлення студентів-філологів	59
Омелич Григорій Формування фінансової грамотності дітей дошкільного віку: педагогічні можливості дидактичної гри	62
Пантелеймонова Наталія, Широких Анастасія Особливості симптомів ПТСР та специфіка його діагностики у військовослужбовців	65
Пермінова Наталія Психологічні чинники управління персоналом в умовах воєнного стану	68
Помаранський Валентин Дослідження психологічної готовності до бойових дій у добровольців сил територіальної оборони Збройних сил України	71
Рабош Наталія Особливості педагогічних конфліктів : шляхи вирішення	74
Рожко Олена Розвиток літературних здібностей у підлітковому та юнацькому віці	77
Сабат Єлизавета Вплив соціальних мереж на комунікативну поведінку старшокурників	79
Сапронова Катерина Сімейні конфлікти як складова міжособистісної взаємодії подружніх пар	82
Супрунюк Олена Розвиток емоційного інтелекту у дітей молодшого шкільного віку арт-терапевтичними технологіями	84
Хома Людмила Стан медіаосвіти українського юнацтва у період війни	87
Яницька Ольга Фактори ризику ПТСР у військовослужбовців в умовах бойових дій, шляхи їх виявлення та запобігання	89
Яскевець Тетяна Теоретико-методологічні дослідження соціального інтелекту особистості	92
Частина 2. ЛІТЕРАТУРНИЙ КРЕАТИВ: «СТУДЕНТСЬКИЙ ДАРУНОК УКРАЇНСЬКИМ ДІТЯМ» (авторські казки)	
Лазарчук Яна З Україною в серці	95
Власюк Вікторія Птах світла	96
Галюк Світлана Разом непереможні!	97
Дубич Ольга Хосмко та чарівний метелик	98
Жмура Світлана Як ведмідь допоміг зайчику який заблукав	99
Ковальчук Соломія Слідуй світлу в своєму серці	100
Левчук Андрій Лисичка та чарівна квітка	101
Максимчук Маргарита Дикий вогонь	101
Михасик Ольга Казка про білочку Марисю та її страх	102

Шелест Марія Казка про мишеня та велике бажання	103
Частина 3 МАТЕРІАЛИ КОНКУРСУ СТУДЕНТСЬКИХ РОБІТ «ПОЯСНИ ДИТИНІ ПРО ГОЛОДОМОР»	
Правник Ярослав, Мельничук Софія, Кучер Максим, Демчук Анна Вони просто чекали нашої смерті	105
Галаган Крістіна Хліб, що став пам'яттю: Історія про Голодомор для дітей	107

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

СТУДЕНТСЬКИЙ ДАЙДЖЕСТ

Збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти

Випуск 10

Упорядники:

проф. Павелків Р. В., проф. Корчакова Н. В.

Підписано до друку 05.12.2024 р.

Формат 60х84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк офсетний. Ум.
друк. арк. 13,4. Наклад 300

ТОВ «Центр учбової літератури»
вул. Лаврська, 20 м. Київ

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2458 від 30.03.2006 р.